t andere meer door ons hoofd werkt. Droefenis en vreugde spant 't hart; peinzen, denken, berekenen vermoeit meer het hoofd, en in 't hoofd bepaaldelijk de hersenen. Onze ziel doet daarbij als de timmerman, die nu eens zaag en hamer, dan weer vijl en boor gebruikt, al naar 't te verrichten werk.

Wordt nu van ons hart gezegd, dat wat er aan leven uit ons komt, zijn uitgangspunt in ons hart heeft, dan beteekent dit uiteraard niet, dat de ziel 't van ons hart, maar altoos dat het hart het uit de ziel krijgt, en wordt alleen uitgesproken, dat onze ziel, ons ik, onze persoon, als er leven uit ons zal komen, dàt stuk gereedschap laat werken, dat we ons hart noemen. Door het hart ruischt uw bloed rusteloos op en neder. In dat bloed werkt uw levensenergie en levenswarmte, en al blijft *in de ziel* altoos het eerste uitgangspunt, zoo staat niettemin vast, dat het leven en de levensactie, die naar buiten zal treden, *door het hart* loopt, en in dien zin in het hart haar uitgangspunt vindt.

Wij, kinderen van het Westen, zijn veelal gewoon tweeërlei uitgangspunt te stellen, *het hart* eerst, en dan naast het hart *het hoofd*; maar veel juister voelde men in het Oosten, dat uit het hart eigenlijk alles opkomt, en dat het hoofd niet anders doet dan aan het leven, dat uit het hart *opkomt*, zijn juiste *richting* geven.

De Schrift drukt hierop haar zegel, en stelt evenzoo alleen in het hart de uitgangen van het leven dat uit de ziel komt, en laat diezelfde ziel door het hoofd het uit het hart opkomend leven *richten*.

Vandaar het gedurig vermaan aan Israel, dat het zijn hart *richten* zal, en vandaar het oordeel dat ging over de vaderen, die verzuimden hun hart te richten, en het hart onbeteugeld door lieten hollen.

In dien zin nu heet het ook in Psalm 78 : 8 tot de Israelieten: „Dat zij niet zouden worden gelijk hun vaders, een wederhoorig en wederspannig geslacht, een geslacht, *dat zijn hart niet richtte*, en welks geest niet getrouw was met God."

Dit vermaan bestraft allereerst het onbeteugelde *gevoelsleven*.

Niet in ons hoofd, maar in ons hart zijn we gevoelig. Ons hart wordt aangedaan, en wekt in ons *de aandoeningen*.

En dit is heerlijk. Daardoor tintelt en trilt het leven in ons. Wat u aangrijpt, wat u bezielt, wat u moed en geestdrift inboezemt, het komt al op uit het reageeren van het leven op het gevoel van uw hart. Alleen het hart maakt ons warm, doet ons lieven en loven, verrukt ons en voert ons op in heilige bewondering.

Door ons hart ontstaat het meêleven, meer nog, het spannen in heel ons wezen van sympathie en antipathie. De held is man van het hart. Uit het hart zingt de psalmist. En als 't op het eeren en dienen van Christen, onzen Koning, aankomt, wordt het eerst ons hart geraakt, en wordt ons hart opgeroepen, om al zijn verborgen krachten tot hoogste uiting te brengen.

Wie zijn hart laat rimpelen en verschrompelen, aan zijn hart het zwijgen oplegt, het vuur en den gloed van zijn hart laat uitdooven, en zoo al meer ontaardt in een verstandsmensch, moge nog zoo diepzinnig peinzen en nog zoo spitsvondig, eer hij toetast, alles berekenen, — de eigenlijke *mensch* is in hem ondergegaan, of althans op nonactiviteit gesteld.

Maar wee u, zoo ge uw hart, gelijk men zegt, *gaan laat*. Wee u, zoo ge de gevoelens, neigingen en aandoeningen van uw hart over uw ziel in een roekeloos spel van uitdampende gewaarwordingen laat heerschen. Dan wordt de ziel die heerschen moet, het instrument, en uw hart dat instrument moet blijven, bepaalt uw levensuiting. Dan drijft ge op uw gevoel. Dan volgt ge de aandrift die uit 't bloed opkomt, en als louter gevoelsmensch wordt ge een speelbal van de trillingen die in uw hart zich bewegen. Dan geeft ge in alles aan uw hart toe. De band springt, die de uitingen van uw hart tot eenheid moet verbinden. Wat de Schrift „het vereenigen van uw hart" noemt, raakt te loor. En zooals het fiere paard tenslotte wegloopt met den ruiter, die de teugels liet glippen, loopt uw schichtig geworden hart met u weg.

Dat vindt de gevoelsmensch dan heerlijk. Ja, hij ziet met minachting neder op anderen, die hun gevoel niet zoo bij alles en zoo telkens spreken laten. In dit opwekken van het gevoelige vindt hij zijn glorie, en hij geniet er in en groeit er in. En hij merkt het niet, dat het gevoel over hem gaat *heerschen*, in plaats van, gelijk 't hoort, zijn ziel te *dienen*.

Maar nog veel banger komt dit in de tweede plaats uit *door de zonde* die in ons bloed woelt.

Ook al kleefde ons geen zonde aan, dan nog zou uw ziel over uw hart moeten heerschen, en zou het *laten gaan*, het ontbinden van de eenheid van uw hart, reeds op zichzelf zonde zijn.

Maar een veel ernstiger karakter neemt dit laten gaan van uw hart aan, nu uit het hart des menschen ook alle ongerechtigheid opkomt. Juist omdat in ons hart de uitgangen des levens zijn, betrekt de zonde in ons hart de onheilige wacht bij die bronnen, bij die uitgangen van ons leven in ons hart.

Dientengevolge zijn de neigingen, de begeerten, de tochten van ons hart innerlijk door zonde vergiftigd. Niet alleen de zinlijke begeerte van 't vleesch, maar ook de hoovaardij, de geestelijke zonde, werkt uit het hart op.

Die zonde woelt dan in onze aandoeningen, in onze gevoelswerkingen, in onze onmiddellijke gewaarwordingen; en wie nu gewoon is zijn hart *te laten gaan*, of wat men noemt steeds de inspraak, de aandrift van zijn hart te volgen, wordt, eer hij 't vermoedt, door zijn zonde verrast, in den band geslagen, en tot haar slachtoffer gemaakt.

En dit wel, zonder dat men het zelf eerst merkt. Immers het heet zoo schoon en bezielend, zijn hart te laten spreken en op de eerste aandrift van zijn hart af te gaan.

Tegen dit tweeledig gevaar nu, zoowel tegen het onbeteugeld laten gaan van uw gevoel, als tegen dit onbeteugeld volgen van uw zondige neiging, stelt de Heere onze God deze zijn heilige ordinantie: Dat uw ziel, dat uw ik, dat *zij* met uw hooger en heiliger bewustzijn, wel uw hart bezielend en spannend zult laten werken, maar dat gijzelf bij dit alles uw hart *richten, leiden* en *besturen zult*.

Uw hart is het rijkste instrument, dat ge ter bespeling van uw God ontvingt. Eindeloos is de varieteit van toon, dien ge aan dit instrument ontlokken kunt; maar het moet niet spelen uit zichzelf, gelijk een aeolusharp, die met elk zuchtje van den wind toongeluid uitgeeft. Neen, gij zelf, uw ziel, uw hooger ik moet dat hart aangrijpen, en alle geluid dat het uit zal geven, beheerschen. Uw hart moet instrument blijven, en gij moet de heilige kunstenaar zijn, die dit rijke instrument bespeelt.

Nu te zeggen, dat het *hoofd* het hart moet beheerschen, ware te zwak uitgedrukt. Ons hoofd doet hierbij veel, maar toch niet alles. Zelfs niet het hoogste. Er is nu de ziel, die God ten leven wederbaarde, een nog hooger, nog heiliger bewustzijn, dan hetgeen we aan onze hersenen en aan ons denken danken. Wat ons hart, en daardoor ons leven richten moet, is, zoo ge zijn diepsten zetel opzoekt, het onmiddellijk besef dat uw ziel heeft van een Hooger Wil, die over u gebiedt, en waarnaar uw levensuiting zich te vormen heeft.

Eerst door dit hooger bewustzijn dat ge van uw God en van Zijn heiligen wil in het verborgenste uwer ziel met u omdraagt, vaart in u de heilige kunst, om alle kracht, alle gave, alle neiging en begeerte, alle aandoeningen en gewaarwordingen van uw hart tot één goed in elkaar gezet accoord te vereenigen, en het te doen uitgaan in een bepaalde *richting*. In die richting die leidt naar het doel van uw leven, en die u doet uitkomen bij uw heilig levensideaal.

Uw hart niet verzwakken, niet uitdooven, niet op nonactiviteit zetten. Integendeel, alles in uw hart met volle kracht laten werken. Het hart warm houden. Het hart steeds en te allen tijde gereed en bereid hebben om tot de hoogste spanning bekwaam te zijn, maar het in die volle uiting van zijn kracht *richten*. De teugels steeds in uw hand. Bij elken tweesprong het hart niet laten gaan, gelijk het wil, maar het dàt pad doen inslaan, dat niet van God af, maar naar God toeleidt.

Niet de gevoelsmensch, maar de held *met* menschelijk gevoel, moet uit uw ziel schitteren.

En elk oogenblik, dat het hart helt naar het doolpad der zonde, moet met forschen ruk aan de teugels, en desnoods met striemenden zweepslag, uw hart *gericht* op de wegen des Heeren.

Gericht, doordat de Geest van boven zelf u richt, en gij in stil gebed dat *richten* des Geestes inroept en naar u toetrekt.

Amsterdam, 8 Nov. 1907.

Dr. Kuyper verzoekt ons onderstaande verklaring in dit nummer te willen opnemen:

L. S.

Mij niet in staat gevoelende de talrijke collegies, vereenigingen, bonden, redacties en particuliere personen, die mij op 29 October j.l. van hun belangstelling deden blijken, elk afzonderlijk te beantwoorden, veroorloof ik mij hiermede mijn erkentelijkheid en diepgevoelden dank te betuigen aan allen, die op wat wijze ook, er toe bijdroegen, om mijn zeventigsten verjaardag voor mij en mijn gezin tot een dag van blijde en dankbare verheuging te maken.

Ik zal mij verplicht gevoelen, indien ook andere redactiën de goedheid willen hebben om deze dankbetuiging in haar orgaan een plaats te verleenen.

KUYPER.

's-Gravenhage, 1 November 1907.

Op de jongste vergadering van den Protestantenbond 22 en 23 Oct. te Nijmegen gehouden, heeft Prof. Eerdmans in zijn openings-speech weer eens het bekende stokpaardje bereden, dat de moderne wereldbeschouwing zelfs de ethischen en gereformeerden van hun supranaturalistisch standpunt heeft afgebracht. Wil men Prof. Eerdmans gelooven, dan heeft de moderne beschouwing, waarbij voor een bovennatuurlijke en onmiddellijke inwerking Gods geen plaats meer overblijft, over heel de linie de overwinnnig behaald en is er principieel geen scheidslijn meer te ontdekken. „Men doet het, zoo zeide hij, eigenlijk met dezelfde wereldbeschouwing als wij. Men verstaat echter de kunst met die wereldbeschouwing allerlei te verbinden, wat er mee strijdt. In zulke gevallen wordt een van de beide saamkomende factoren tot een leuze. Het is kenmerkend, dat hier de natuurlijke wereldbeschaving de baas blijft en dat de kerkelijke leerstukken zich daarnaar hebben te voegen". Het ontbreekt er dus alleen maar aan, dat de gereformeerden en ethischen dit rudiment nog afleggen, zich bewust worden van hun innerlijken omkeer, en ze zullen langs den weg der evolutie vanzelf tot het hoogere species van de wetenschappelijke mordernen worden gepromoveerd.

Nu gunnen we aan Prof. Eerdmans gaarne het genoegen van zich met deze illusie vroolijk te maken. De positie der modernen is droef genoeg. Hun leger, eens zoo schitterend, verloopt zienderoogen. Het hechtste bolwerk van hun vesting, Leiden, werd reeds zoo goed als veroverd door de ethischen. Is het wonder, dat de arme veldheer zijn troost gaat zoeken bij de denkbeeldige hulptroepen, die zijn ietwat overspannen fantasie in de ijle wolken meent te aanschouwen?

Het is dan ook zeker aan dit illusionisme te wijten, dat Prof. Eerdmans, ten bewijze van zijn stelling, zich meent te kunnen beroepen op Prof. Bavinck's dogmatiek. Eerst spreekt hij over het wonderbegrip:

> Het wonder in schriftuurlijken zin verdwijnt bij hem. Als Dr. Bavinck in zijn Dogmatiek over het wonder handelt, is dit voor hem een sterker werken van elementen en bestanddeelen der natuur, die in gewone omstandigheden een minder sterke werking hebben. De Theoloog, zegt hij, moet zoeken naar *„de wetten* van het wonder." Het wonder is dus een deel van de orde der natuur, waarvan door menschen de *wetten* kunnen worden nagespeurd, zooals men in de scheikunde en natuurkunde de eigenschappen der stoffen en de wetten, waaraan zij gehoorzamen, tracht te leeren kennen. Maar dat is juist wat het wonder volgens de Schrift nooit kon zijn, daar de onnaspeurbare wil Gods het naar Zijn ondoorgrondelijk raadsbesluit doet plaats vinden.
>
> Bavinck aanvaardt van de wonderen dan ook alleen de Bijbelsche en rekent voor het tegenwoordige leven met de wonderen niet meer. Hij zegt ronduit, de wonderen behooren nu eenmaal tot de historie. De mensch doet verkeerd door er op te wachten. In hachelijke omstandigheden zoeke hij niet zijn troost in bidden en Bijbellezen, maar steke de handen uit en trachte zich zelf te helpen. Dit bewijst wel dat het echte wondergeloof practisch dood is bij hem. Wat het allerwonderlijkste aan deze wonder-historie is, is dat de hedendaagsche Gereformeerden zich bij deze beschouwingen juichend aansluiten. Dat hoort zeker tot de wetten van het wonder. Het lijdt dus wel geen twijfel of de strijd voor het wonder is ten voordeele der vrijzinnigen beslist.

En daarna over de inspiratie:

> De leer der inspiratie is tot geheel iets anders geworden, dan zij oorspronkelijk was. Bavinck verdedigt dat de gewijde schijvers „bronnen" hebben gebruikt, eigen onderzoek hebben ingesteld, en dat wat zij neerschreven voortkwam uit eigen nadenken en levenservaring. Hij laat op deze wijze niet veel over van de ingeving naar bijbelsch begrip. Wie maar een weinig in het O. T. heeft gelezen, weet dat een profeet iemand is in wien niet eigen geest, maar Gods geest spreekt, die den profeet gebruikt als tijdelijk middel om zich te uiten; die weet, dat de wetten letterlijk door God worden afgekondigd. Bavinck verstout zich echter te zeggen, dat de H. G. niet in eens van boven op de gezegde schrijvers is neergedaald. Hij vervangt zoodoende het typische begrip der bijzondere openbaring door een veel flauwer en veel algemeener formule, die voor de Schrift niet kan bestaan.

We geven deze citaten letterlijk uit de *Hervorming*, waar de rede in haar geheel opgenomen werd, omdat men anders niet zou willen gelooven, dat een hoogleeraar in drie zinnen zooveel onjuistheden zou hebben opeengestapeld.

Aan kritiek op deze voorstelling spillen we dan ook geen woord. Hier geldt eenvoudig: tot verba tot errores. Prof. Eerdmans dicht aan Prof. Bavinck allerlei toe, wat nooit door hem gezegd is en door niet één Gereformeerde zou worden beaamd. Een Gereformeerde, die in hachelijke omstandigheden niet zijn troost zou zoeken in bidden en bijbellezen, maar — de tegenstelling is al te merkwaardig — in zelf de handen uit te steken, is ons niet bekend. Evenmin als een Gereformeerde, die beweren zou, dat God thans geen wonderen meer doet, waar elk Gereformeerde belijdt, dat het grootste geestelijke wonder, de wedergeboorte, nog telkens plaats vindt. En schier kinderlijk naief wordt de voorstelling, wanneer Prof. Eerdmans zijn hoorders verzekeren komt, dat de Gereformeerden nu pas ontdekt zouden hebben, dat de Bijbelschrijvers ook „bronnen" gebruikten en eigen onderzoek hebben ingesteld, alsof niet Lucas in zijn Evangelie, maar Kuenen en Wellhausen hun dat geleerd hadden!

Prof. Eerdmans weet van de vroegere en de nieuwe Gereformeerde Dogmatiek blijkbaar niets af. Hij spreekt hier als een blinde over de kleuren. Kuenen en Scholten zouden zich nooit zoo onvoorzichtig hebben uitgelaten.. Maar het geslacht der epigonen heeft van de polemiek blijkbaar een andere opvatting. Het is droef, deze decadentie te aanschouwen.

In de *Gereformeerde Kerk* vroeg onlangs een inzender, die blijkbaar wat scherper ziet dan de meesten, of de Gereformeerden, die in de Hervormde Kerk blijven omdat ze de Kerk in de Kerk willen reformeeren, niet consequent het werk der vaderen moeten veroordeelen, die met de Roomsche Kerk hebben gebroken, en of het eigenlijk niet hun roeping was om tot de Roomsche Kerk terug te keeren, ten einde die Kerk tot reformatie te brengen.

De redactie geeft hierop tweeërlei antwoord.

Vooreerst merkt ze op, dat de vaderen zich niet van de kerk hebben afgescheiden, maar uit de kerk geworpen zijn, toen ze de kerk wilden reformeeren:

> Onze Vaderen hebben in de dagen der Hervorming de kerk niet verlaten. Men verliet de kerk niet, maar *keerde eenvoudig als kerk terug naar de zuivere leer van Gods Woord*. Die zuivere leer duldde echter het Roomsche kerkbestuur niet (de paus, bisschoppen enz.); vandaar conflict en uitwerping. Maar ook toen dit conflict gekomen was, hebben de vaderen nooit kerk tegenover kerk gesteld, maar vastgehouden aan de ééne Christelijke kerk, en dat alle gedoopten schuldig waren zich daarbij te voegen.

De inzender zal, wanneer hij dit antwoord leest, waarschijnlijk denken, dat dit alles als twee druppelen waters lijkt op wat in de dagen der doleantie is geschied, en dat er geen schitterender rechtvaardiging van de doleantie te leveren is, dan hier door de redactie der *Gereformeerde Kerk* geschiedt.

Niet minder merkwaardig is het tweede argument, dat de redactie aanvoert:

> Maar nu nog iets: wil men onzen toestand in de Hervormde kerk vergelijken met den toestand der Vaderen, toen zij nog in de Roomsche kerk verkeerden; of met andere woorden: wil men beweren, dat wij even goed tot de Roomsche kerk konden terugkeeren als in de Hervormde kerk blijven?
>
> 't Wordt noodig even het verschil aan te toonen.
>
> In de Herv. kerk kan men frank en vrij het Evangelie naár de schriften verkondigen, en wel is er ook dwaalleer, doch die is *ingeslopen, maar nooit gewettigd*. Als gevraagd wordt wat de wettige belijdenis is der Hervormde kerk, dan is er maar één antwoord: „de drie formulieren van eenigheid!" Dat heeft ook Dr. Kuyper in de Voorrede van zijn *eerste uitgave* der Belijdenisschriften onomwonden erkend.
>
> Maar gesteld nu eens: Wij keerden tot de Roomsche kerk terug, om dáár het Evangelie naar de schriften te gaan verkondigen. Wij zouden dan zeker van een koude reis thuiskomen en binnen een paar weken weer Hervormd zijn.
>
> Want het Evangelie naar de schriften opgevat in den geest van de belijdenis der Vaderen, is in de Roomsche kerk als *ketterij veroordeeld*.
>
> De Roomsche kerkvergadering te Trente heeft uitgesprokken, dat een iegelijk, die leert, dat de mensch door geloof alléén gerechtvaardigd wordt zonder de werken der wet, *is vervloekt*.
>
> Mij dunkt: 't zal nu eenigszins duidelijk worden, waarom wij *wel* in de Hervormde kerk blijven, maar niet Roomsch worden en 't nooit *kunnen* worden.

Blijkbaar is de redactie hier met de chronologie ietwat in de war. Toen de Reformatoren optraden, had de Kerk officieel geen andere belijdenis dan de „drie geloofssommen", die nog door heel de Christelijke Kerk als uitdrukking van haar geloof worden erkend. Het Trentsche Concilie heeft zeker het roomsche dogma in eigenlijken zin tot geloofssymbool verheven, maar het Trentsche Concilie valt in 1545—1547 en de Reformatie begint in 1517. Hoe kon dan ooit het Trentsche Concilie rechtvaardigen, dat Luther, Zwingli en Calvijn met de Roomsche Kerk hebben gebroken?

En wat het tweede argument betreft, dat men in de Hervormde kerk nog frank en vrij het Evangelie kan verkondigen, zoo is het wel opmerkelijk dat Du Tillet, een vriend van Calvijn, die aanvankelijk met de Reformatie meeging, maar later tot de Roomsche Kerk weerkeerde, precies dezelfde argumenten gebruikte, om zijn blijven in de Roomsche Kerk goed te praten.

„Ik wil niet ontkennen, schreef hij, dat velen in de Roomsche Kerk zich schuldig maken aan tallooze misbruiken, dat Gods Woord er meestentijds niet zoo zuiver en heilig bediend wordt als het behoorde, ook niet, dat in sommige kerken schrikkelijke afgoderijen door sommigen worden bedreven, maar dat alles maakt niet, dat ze daarom geen Kerken Gods zouden zijn, omdat desniettegenstaande in deze Kerken waarlijk en in het openbaar de naam van God en den Heere Jezus wordt aangeroepen en Zijn Woord en de Sacramenten er worden uitgedeeld. Want zoo al de aanroeping van God en den Heere Jezus, die er nog gevonden wordt, niet door allen van harte geschiedt, toch is er een groot deel, dat het wel doet, zij het dan ook dat bij hen veel onwetendheid en onvolmaaktheid, en dientengevolge veel dwaling en gebrek wordt gevonden. En al is er ook bederf wat het Woord en de Sacramenten aangaat, toch is het waar, dat nog voor een goed deel het Woord en de Sacramenten er worden aangekondigd en uitgereikt. En dat waarlijk in deze (Roomsche) Kerken het Woord Gods nog wordt verkondigd en de Sacramenten worden bediend, dat betuigt en bevestigt het getuigenis van den Heiligen Geest aan de harten dergenen, die op goede wijze het Woord en de Sacramenten ontvangen en daardoor vruchtbaar worden gemaakt, en ware vruchten der godzaligheid voortbrengen." (Herminjard, Corresp. des Reform. IV. p. 390, 391).

Heel deze brief, die te uitvoerig is, om in zijn geheel te worden opgenomen, is uiterst merkwaardig, omdat al de argumenten door de Hoedemakeriaansche fractie aangevoerd, voor het blijven in de Hervormde Kerk, hier met bijna dezelfde woorden reeds worden uitgesproken. Zoo herhaalt de historie zich steeds en blijkt, dat er naar het woord van Salomo niets nieuws is onder de zon.

Maar deze historie is ook van belang, omdat ze ons leert, hoe de kracht tot reformatie der Kerk, nooit van mannen als Du Tillet is uitgegaan, maar juist door hen gebroken is. Indien heel de breede kring van mannen, die een open oog hadden voor de gruwelen van het pausdom, toen besliste met de Roomsche kerk hadden gebroken in plaats van met al deze drogredenen in de Roomsche Kerk te blijven, ten einde „de Kerk door de Kerk te reformeeren," dan zou Frankrijk voor goed voor het protestisme gewonnen zijn geweest, en de loop der historie een geheel andere zijn geworden.

Van den reformatiearbeid van Du Tillet en zijn gelijkgezinden is *niets* overgebleven. Ze zijn in den stroom ondergegaan. En alleen Calvijn en zijn volgelingen, die wel met de Roomsche Kerk gebroken hebben, hebben de reformatie tot stand gebracht en zijn Gods kerk tot zegen geweest.

Revisie van onze Staten-overzetting.

II.

Zelfs de Roomsche Kerk, die aan haar kerkelijk gelijkte Latijnsche vertaling der Schrift, gewoonlijk kortweg de *Vulgaat* genoemd, wat den religieus-ethischen inhoud en het wezen der dingen betreft, een zoo absoluut geldend gezag toekent, dat niemand die vertaling, zelf met een beroep op den grondtekst niet, weerspreken mag, heeft toch de pretentie, dat de *tekst* van deze vertaling voor alle tijden onveranderlijk moet vaststaan, niet durven volhouden. Paus Pius V heeft wel, toen hij in 1590 de officieele editie van de Vulgaat in het licht gaf, op straffe van ex-communicatie verboden in deze tekst eenige verandering aan te brengen, maar reeds twee jaar later verscheen een nieuwe uitgave met 2000 verbeteringen, en tegen een kerkelijke revisie van de Vulgaat heeft de Roomsche Kerk nooit bezwaar gehad.

Nog veel minder kan er daarom voor ons, Protestanten, die zulk een goddelijk gezag aan de Staten-vertaling niet toekennen, bezwaar bestaan om de noodzakelijkheid van een herziening der Staten-overzetting, nadat ze drie eeuwen onveranderd bleef, toe te stemmen. Wat de Hoogleeraren Bavinck, Kuyper en Rutgers in 1895 leverden, heeft toch met zulk een revisie niets uitstaande. Wel heeft men van moderne zijde dit gemeend en kwam Ds. Vos uit Woudsend in het *Handelsblad* zelfs een quasi-geleerd betoog opzetten, dat deze nieuwe vertaling zonneklaar bewees, hoe „onwetenschappelijk" de exegese aan de Vrije Universiteit gedreven werd; maar deze dwaze kritiek was alleen daaraan te wijten, dat hij de voorrede voor deze vertaling niet eens gelezen had. Uitdrukkelijk toch was door deze Hoogleeraren verklaard, dat ze geen nieuwe vertaling, zelfs geen revisie van de bestaande overzetting wilden leveren, maar alleen een weergeven van den tekst der Staten-overzetting in het Nederlandsch, zooals het *thans* gesproken wordt. Hoe hoog deze arbeid ook geschat moet worden en hoezeer hij getuigenis aflegt van groote nauwkeurigheid en kennis onzer taal, deze verbeterde tekst geeft voor de herziening van de vertaling zelve zoo goed als niets. Van Gereformeerde zijde moet hier de eerste hand nog aan den ploeg geslagen worden. En we zijn dankbaar, dat thans van steeds meer zijden stemmen opgaan, die voor zulk een revisie komen pleiten.

Voor onze predikanten baarde dit vraagstuk reeds lang moeite en verdriet. Voorzoover ze studie maakten van hun preeken en door grondige exegese zich voorbereidden voor hun taak, stuitten ze niet zelden op teksten, die in onze vertaling niet volkomen zuiver de bedoeling van het oorspronkelijke weergaven. Ze moesten dan wel één van beide doen: òf de Statenvertaling voor de gemeente afkeuren en inplaats daarvan een eigen vertaling geven, òf wel ze moesten aan de Statenoverzetting getrouw blijven, maar dan prediken over een tekst, die naar hun overtuiging den zin van de Schrift onjuist weergaf. Beide nu brengt even ernstige bezwaren mede. Houdt men zich aan de gebruikelijke vertaling, ook al acht men deze onjuist, dan doet men zijn exegetisch geweten geweld aan; men predikt dan over een tekst, die er feitelijk niet aldus staat, en mist dan de bezielende overtuiging, die alleen kracht aan de prediking kan geven, dat wat men verkondigt waarlijk Gods Woord is. En levert men daarentegen op eigen hand een verbeterde vertaling met afkeuring van de Statenoverzetting, dan wekt men allicht bij de gemeente wantrouwen in de gebruikelijke overzetting en wordt in elk geval de gemeente geheel afhankelijk gemaakt van het subjectieve inzicht van den prediker, daar ze elk middel mist om te kunnen controleeren of zijn opvatting wel de juiste is. Nu kan die moeilijkheid zeker nooit geheel vermeden worden, want zelfs bij de uitnemendste overzetting zal er geschil van gevoelen overblijven. Maar dit neemt toch niet weg, dat de Kerk te zorgen heeft dat zulke geschillen zich zoo weinig mogelijk kunnen voordoen, en daarom met name voor de Bediening des Woords een overzetting heeft te leveren, die beantwoordt aan de resultaten van de wetenschap van onzen tijd.

Doch ook ons volk zelf voelt, al is het in niet zoo sterke mate, de behoefte wel aan een verbeterde vertaling. Er zijn in onzen Bijbel geheele gedeelten, vooral in de brieven van den Apostel Paulus en in de profetische en dichterlijke boeken van het Oude Testament, die bij het lezen uiterst moeilijk zijn om te verstaan. Nu ligt dit zeker niet alleen aan de vertaling. Met name de profetische boeken van het Oude Testament eischen een zeer grondige kennis van de toestanden in Israël en de omliggende volkeren, van de eigenaardige profetische dictie en symboliek om hun inhoud te begrijpen. Onze Staten-overzetters hebben daarom wel zeer wijs gedaan, toen ze aan den tekst een korte verklaring toevoegden om deze duistere plaatsen op te helderen. Maar afgezien van deze moeilijkheid, die zelfs de beste vertaling niet wegnemen kan, blijft het waar, dat een duidelijker en nauwkeuriger vertaling veel zou kunnen bijdragen om deze gedeelten der Schrift begrijpelijker voor ons te maken. Wie bij zijn studiën van de Schrift de nieuwere vertalingen in het Duitsch, Fransch of Engelsch met onze Staten-overzetting vergelijkt, zal dit terstond beamen. Menige tekst, die in onze Hollandsche vertaling onbegrijpelijk is, wordt duidelijk, wanneer men zulk een andere vertaling er bij naslaat. En waar het van zoo hoog belang is, dat ons volk niet een deel, maar heel de Schrift leere verstaan, daar kan de noodzakelijkheid van een nieuwere en betere vertaling, of wil men, van een herziening van onze Statenoverzetting, wel door niemand worden betwist.

En evenzeer als we het met Dr. Noordtzij eens zijn over de noodzakelijkheid der revisie, stemmen we ook van harte toe, dat de revisie niet van een bijbelgenootschap of vorstelijk persoon, maar van de Kerk behoort uit te gaan. Aan de Kerk zijn de woorden Gods toebetrouwd; zij is een pilaar en vastigheid der waarheid; zij heeft van God de taak en roeping ontvangen om te zorgen, dat de Heilige Schrift in de landstaal wordt verspreid. Onze *Staten*-overzetting draagt dien naam dan ook in zooverre ten onrechte, dat deze vertaling niet van de Staten is uitgegaan of op haar last is vervaardigd, maar te danken is aan de Dordtsche Synode, waar de Kerken het besluit tot die vertaling hebben genomen, de regelen van dien arbeid hebben vastgesteld en de personen voor dat werk hebben aangewezen. De Overheid heeft niet anders gedaan dan dit besluit sanctionneeren en de noodige gelden voor de uitvoering toestaan. Thans, nu de Overheid niet eens professie meer doet van de Gereformeerde religie en neutraal staat tegenover de verschillende Kerken, kan er nog veel minder sprake van wezen, dat de Overheid tot dat werk geroepen zou zijn. Een herziening van de Staten-overzetting behoort daarom van de Kerken zelve uit te gaan.

Ook heeft Dr. Noordtzij volkomen terecht ingezien, dat zulk een herziene vertaling van belang is niet alleen voor onze Gereformeerde Kerken, maar dat daarbij ook rekening moet worden gehouden met de Kerken in en buiten ons land, die dezelfde overzetting gebruiken. Hier begint echter reeds de eerste moeilijkheid bij de uitvoering van dit plan, waarop we wilden wijzen. Dr. Noordtzij stelt n.l. voor om ook de Synode der Nederl. Herv. Kerk uit te noodigen tot samenwerking. Nu zijn we niet sectaristisch, en we zouden ons kunnen denken, dat met behoud van al onze principieele bezwaren tegen de synodale organisatie der Ned. Herv. Kerk, op een bepaald punt, waar het een algemeen